

Kamer der Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1959-1960.

14 MAART 1960.

WETSONTWERP

betreffende de wetgevende
en provinciale verkiezingen in Congo.

AMENDEMENTEN
VOORGESTELD DOOR DE HEER LAHAYE
OP DE TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE.

Eerste artikel.

Het 1° van dit artikel wijzigen als volgt :

« 1° van Congolees statuut of *ingeschreven* zijn,
of uit een Congolese moeder geboren zijn,
of onderhorige zijn van Ruanda-Urundi of *Belg* zijn die
sedert ten minste 2 jaar in Congo verblijft. »

VERANTWOORDING

Dit wetsontwerp vertoont een eigenaardig kenmerk van Congolees nationalisme en van rassenonderscheid, zonder rekening te houden met de wensen van de meerderheid der Congolezen.

Dit gevoelen komt reeds in het eerste artikel tot uiting, waarbij stemrecht wordt toegekend aan alle, al dan niet erkende mulatten en aan alle onderhorigen van Ruanda-Urundi die sedert 10 jaar in Congo verblijven, doch waarbij het niet wordt toegekend aan de Belgen die in het thans nog Belgisch zijnde Congo verblijven.

Aldus zal de mulat van Belgische nationaliteit mogen stemmen, maar zijn vader zal zulks niet mogen doen.

Op de Ronde -Tafelconferentie hebben de afgevaardigden die de meerderheid van de Congolese bevolkingen vertegenwoordigen, zich uitgesproken ten gunste van het stemrecht van onze landgenoten die 6 maanden verblijf tellen. Dit was met name het geval voor de P.N.P., voor de gewoonterechtelijke chefs, voor de Conakat, voor de A.R.P. Hebben er zich tegen verzet de vertegenwoordigers van het Kartel en van de vleugel Lumumba van de M.N.C., en het is het advies van deze laatste dat werd ingevolg.

Wij achten het niet democratisch op de wensen van de minderheid in te gaan: daarom stellen wij een wijziging voor die tot doel heeft

Zie :

459 (1959-1960) :

- N° 1: Wetsontwerp.
- N° 2: Amendementen.
- N° 3: Verslag.
- N° 4 en 5: Amendementen.

Chambre des Représentants

SESSION 1959-1960.

14 MARS 1960.

PROJET DE LOI

relatif aux élections législatives
et provinciales au Congo.

AMENDEMENTS
PRÉSENTÉS PAR M. LAHAYE
AU TEXTE
ADOPTÉ PAR LA COMMISSION.

Article premier.

Modifier comme suit le 1° de cet article :

« 1° être de statut congolais ou *immatriculé*,
ou être né de mère congolaise,
ou être ressortissant du Ruanda-Urundi ou *Belge* rési-
dant au Congo depuis 2 ans au moins. »

JUSTIFICATION

Le présent projet de loi est rédigé sous un curieux signe de nationalisme congolais et de ségrégation raciale, sans tenir compte des vœux de la majorité des Congolais.

Ce sentiment apparaît dès l'article 1er qui accorde le droit de vote à tous les mulâtres, reconnus ou non et aux ressortissants du Ruanda-Urundi résidant au Congo depuis 10 ans mais ne l'accorde pas aux Belges résidant au Congo encore Belge pour le moment.

Ainsi le mulâtre, Belge de nationalité pourra voter, mais son père ne le pourra pas.

À la Table Ronde, les délégués représentant la majorité des populations congolaises se sont prononcés pour le droit de vote de nos compatriotes ayant 6 mois de résidence. Ce fut, notamment, le cas du P.N.P., des Chefs coutumiers, de la Conakat, de l'A.R.P. Se sont opposés, les représentants du Cartel et de l'aile Lumumba du M.N.C. et c'est l'avis de ces derniers qui a prévalu.

Nous estimons qu'il n'est pas démocratique de suivre les vœux de la minorité: c'est pourquoi nous proposons une modification à la rédaction

Voir :

459 (1959-1960) :

- N° 1: Projet de loi.
- N° 2: Amendements.
- N° 3: Rapport.
- N° 4 et 5: Amendements.

de voor de onderdanen van Ruanda-Urundi voorziene verblijfstermijn te verminderen en het stemrecht te verlenen aan de Belgen van Congo.

Er dient eveneens te worden opgemerkt dat de uitdrukking « van Congolees statuut » normaal de ingeschreven Congolezen, die door het feit van de inschrijving onder « Belgisch statuut » overgegaan zijn, van de stembussen moet verwijderen.

Art. 10.

De tekst van dit artikel wijzigen als volgt :

« Als leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers zijn verkiesbaar de personen die :

1° van Congolees statuut of ingeschreven zijn, of uit een Congolese moeder geboren, of in Congo verblijfhoudende Belg zijn,

2° ten minste 25 jaar oud zijn,

3° ten minste gedurende 5 jaar in Congo hebben verbleven.

Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op de uiterste datum gesteld voor het indienen van de lijsten.

Door zich kandidaat te stellen, kiezen de uit een Congolese moeder geboren personen en de in Congo verblijfhoudende Belgen voor de toekomstige Congolese nationaliteit. »

VERANTWOORDING

Dit artikel vertoont dezelfde aspecten van Congolees nationalisme als bij artikel 1 werd vastgesteld.

Juridisch ontnemt de tekst de ingeschrevenen de mogelijkheid om zich kandidaat te stellen, daar in 1° wordt bepaald dat diegenen verkiesbaar zijn « die van Congolees statuut zijn ». De ingeschrevenen echter zijn niet meer van Congolees, maar van Belgisch statuut. In de aanbevelingen van de Ronde Tafel wordt geen gewag gemaakt van het statuut van de kiezer.

Alle mulatten, zij wezen al dan niet erkend, worden verkiesbaar. Alle uit een Congolese moeder geboren personen, die de Belgische, Griekse, Portugese, enz... nationaliteit hebben, kunnen zitting hebben in de Kamer, maar de in Congo verblijfhoudende blanke Belgen zijn niet verkiesbaar, wat wel degelijk rassenscheid is.

De uitsluiting van de Belgen wordt slechts geëist door een minderheid van de afgevaardigden (die onder meer gedreven zijn door de vrees voor de invloed welke de gekozen Belgen in de vergaderingen zouden kunnen uitoefenen), terwijl de meerderheid, vertegenwoordigd door de afgevaardigden van de gewoonterechtelijke hoofden, de P.N.P., de Conakat en de A.R.P., de verkiesbaarheid van de Belgen heeft geëist.

Het bepaalde in 3° van artikel 10 : « sedert ten minste 5 jaar in Congo hebben verbleven » heeft slechts zin, zo de Belgen kunnen worden verkozen. Een overeenstemmende tekst : « sedert ten minste 5 jaar in Congo hebben verbleven » stond in de oorspronkelijke tekst van het ontwerp.

Art. 61.

De tekst van dit artikel vervangen door wat volgt :

« De verkiezing van de leden van de Senaat heeft plaats na de eerste bijeenkomst van de provinciale vergaderingen.

Kiezers zijn, in iedere provincie, de leden van de provinciale vergadering, van de gemeenteraden en van de gewestraden.

De verkiezingen geschieden volgens de in artikel 48 voorgeschreven berekeningswijze. Om ontvankelijk te zijn moeten de kandidaten worden voorgedragen door ten minste 5 leden van de voormelde vergaderingen en raden.

Er zal een stembureau zijn ten zetel van de provinciale vergadering en een stembureau per district, samengesteld zoals het hoofdbureau voor de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Wanneer het aantal kandidaten niet groter is dan het aantal te begeven zetels, worden de kandidaten verkozen verklaard.

de l'article 1er au 1er, modification qui a pour but de réduire le temps de séjour prévu pour les ressortissants du Ruanda-Urundi et d'accorder le droit de vote aux Belges du Congo.

Il est à remarquer, également, que l'expression « de statut congolais » doit, normalement, écarter des urnes les Congolais immatriculés, qui, du fait de l'immatriculation sont passés sous « statut belge ».

Art. 10.

Modifier comme suit le texte de cet article :

« Sont éligibles comme membre de la Chambre des Représentants, les personnes qui :

1° sont de statut congolais ou immatriculées, ou sont nées de mère congolaise ou Belges résidant au Congo,

2° sont âgées de 25 ans au moins,

3° ont résidé au Congo pendant 5 ans au moins.

Ces conditions doivent être remplies à la date limite fixée pour le dépôt des listes.

En faisant acte de candidature, les personnes nées de mère congolaise et les Belges résidant au Congo optent pour la future nationalité congolaise. »

JUSTIFICATION

Cet article présente les mêmes caractères de nationalisme congolais que ceux constatés à l'article 1er.

Le texte enlève juridiquement aux immatriculés la possibilité de présenter leur candidature, puisque le 1° prévoit que sont éligibles les personnes qui « sont de statut congolais », or les immatriculés ne sont plus de statut congolais, mais de statut belge. Les recommandations de la Table Ronde ne font pas mention du statut de l'électeur.

Tous les mulâtres deviennent éligibles, qu'ils soient reconnus ou non. Les personnes nées de mère congolaise qui ont la nationalité belge, grecque, portugaise, etc... pourront siéger à la Chambre, mais les Belges, de race blanche résidant au Congo, ne sont pas éligibles, ce qui est bien de la ségrégation raciale.

L'exclusion des Belges n'est demandée que par une minorité des délégués (qui agissent notamment sous l'empire de la crainte de l'influence que les Belges élus pourraient exercer dans les assemblées), tandis que la majorité représentée par les délégués des Chefs coutumiers, du P.N.P. de Conakat et de l'A.R.P. a réclamé l'éligibilité des Belges.

Le 3° de l'article 10 « avoir résidé au Congo pendant 5 ans au moins » n'a de sens que si les Belges peuvent être élus. Une rédaction équivalente « avoir résidé au Congo pendant 5 ans au moins » figurait dans le texte primitif du projet.

Art 61.

Remplacer le texte de cet article par ce qui suit :

« L'élection des membres du Sénat a lieu après la première séance des assemblées provinciales.

Les électeurs sont, dans chaque Province, les membres de l'assemblée provinciale, de conseils communaux et de terroires.

Les élections ont lieu d'après le mode de calcul fixé à l'article 48. Pour être recevables, les candidatures doivent être présentées par 5 membres au moins des assemblées et conseils ci-dessus.

Il y aura un bureau de vote au siège de l'assemblée provinciale et un bureau de vote par district, constitué comme le bureau principal pour les élections à la Chambre des représentants.

Lorsque le nombre de candidats n'est pas supérieur au nombre de sièges à conférer, les candidats sont déclarés élus.

De kandidaturen moeten worden ingediend op het hoofdbureau ten zetel van de provinciale vergadering, uiterlijk acht dagen vóór de datum van de verkiezingen. De vorm van de stembiljetten en de wijze van stemmen worden door het provinciale uitvoerend college vastgesteld.

De kandidaturen van de gewoonterechtelijke chefs en van de notabelen worden door deze chefs en notabelen voorgedragen op een dubbele lijst. »

Art. 62.

Vóór het eerste lid van dit artikel een nieuw lid invoegen, dat luidt als volgt :

« Iedere Provincie kiest 14 senatoren, van wie 3 noodzakelijk moeten verkozen worden onder de gewoonterechtelijke hoofden en notabelen. »

VERANTWOORDING VAN DE AMENDEMENTEN OP ARTIKELEN 61 EN 62.

Hoofdstuk II omvat slechts drie artikelen, en met name de artikelen 61, 62 en 63. Ofschoon de Commissie sommige bepalingen heeft aangevuld, gaat het ontwerp toch stilzwijgend voorbij aan bepaalde essentiële punten :

1. — Welke zal de samenstelling van de Senaat zijn? Hoeveel senatoren moeten worden verkozen?

De resoluties van de Ronde-Tafelconferentie zijn op dit stuk formeel; zij moeten in de wet worden overgenomen : alle provincies verkiezen eenzelfde aantal senatoren, zijnde 14. Het geldt dus een geografische Senaat.

2. — Hoe zullen de gewoonterechtelijke chefs vertegenwoordigd zijn?

Er moeten ten minste drie gewoonterechtelijke chefs of notabelen zijn; de voordracht geschiedt op een dubbele lijst, opgemaakt door de chefs of notabelen van de provincie, ofschoon de afgevaardigden van de gewoonterechtelijke chefs, van de P.N.P. en van de Conakat van oordeel waren, dat het niet nodig was een dubbele lijst van kandidaten voor te dragen.

Artikel 61, dat voorziet in de verkiezing van de senatoren door de provinciale vergaderingen, strookt niet met de zienswijze van de meerderheid op de Ronde-Tafelconferentie, die er op stond dat deze verkiezing wordt verricht door de leden van de provinciale, gemeentelijke en gewestraden.

Door in artikel 63 voor de gecoöpteerde senatoren dezelfde voorwaarden tot verkiesbaarheid te stellen, wijkt men af van de genomen beslissingen, daar de Kongolezen zelf het voornemen hebben Belgen te coöpteren.

Art. 63.

Dit artikel aanvullen met wat volgt :

« De door de vergadering van Senatoren gecoöpteerde leden mogen echter Belgen zijn die in Congo of in België verblijven.

Door dit mandaat te aanvaarden kiezen zij voor de toekomstige Congolese nationaliteit. »

VERANTWOORDING.

De mogelijkheid tot coöptatie van Belgische onderdanen beantwoordt aan de wens van de commissie voor de structuur en van de meerderheid die op de Ronde-Tafelconferentie was vertegenwoordigd door de afgevaardigden der gewoonterechtelijke hoofden van de P. N. P., de A. R. P. en de Conakat.

Le dépôt des candidatures doit se faire au bureau principal du siège de l'assemblée provinciale, huit jours au moins avant la date de l'élection. La forme des bulletins de vote et le mode de votation seront arrêtés par le Collège exécutif provincial.

Les candidatures des chefs coutumiers et notables seront présentées par ces chefs et notables, sur une liste double. »

Art. 62.

Avant le premier alinéa de cet article insérer un nouvel alinéa libellé comme suit :

« Chaque Province élit 14 sénateurs, dont 3 sont obligatoirement choisis parmi les chefs coutumiers ou notables. »

JUSTIFICATION DES AMENDEMENTS AUX ARTICLES 61 ET 62

Le chapitre II ne comporte que 3 articles n°s 61, 62 et 63. Bien que la Commission ait complété certaines dispositions, le projet est muet sur des points essentiels.

1re Quelle sera la composition du Sénat? Combien de sénateurs faut-il élire?

Or les résolutions de la Table Ronde sont formelles et doivent être reprises dans la loi. Toutes les Provinces élisent le même nombre de sénateurs, c'est-à-dire 14. Il s'agit donc d'un Sénat géographique.

2. — Quelle sera la représentation des chefs coutumiers?

Il doit y avoir au moins trois chefs coutumiers ou notables, la présentation se faisant sur une liste double introduite par les chefs ou notables de la Province, bien que les délégués des chefs coutumiers, du P.N.P. et de la Conakat aient estimé qu'un nombre double de candidats ne soit pas nécessaire.

L'article 61 prévoyant l'élection des sénateurs par les assemblées provinciales n'est pas conforme à l'esprit de la majorité de la Table Ronde qui demande que cette élection soit faite par les conseillers provinciaux, communaux et de territoires.

En fixant, à l'article 63, les mêmes conditions d'éligibilité pour les sénateurs cooptés, l'on s'écarte des décisions prises, les Congolais eux-mêmes ayant l'intention de coopter des Belges.

Art. 63.

Compléter cet article par ce qui suit :

« Les membres cooptés par l'assemblée des Sénateurs peuvent toutefois être des Belges résidant au Congo ou en Belgique.

En acceptant ce mandat ils optent pour la future nationalité Congolaise. »

JUSTIFICATION

La cooptation possible des sujets Belges répond au vœu de la commission de la structure et de la majorité représentée à la Table Ronde par les délégués des chefs coutumiers du P. N. P. de l'A. R. P. et de la Conakat.

H. LAHAYE,
Ch. JANSSENS,
Cl. CORNET,
F. BOEY,
L. D'HAESELEER,
M. QUAGHEBEUR,
R. DRÈZE,
R. de LOOZE,
L. MARTENS,
H. DEGENT.